

Варварук І.В.,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри перекладу та філології,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОКОЛІННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК НАЦІЄКОНСОЛІДУЮЧИЙ ФАКТОР У ТВОРЕННІ УКРАЇНОМОВНОЇ ДЕРЖАВИ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

Початок третього тисячоліття є чи не найскладнішим для розвитку молодшої держави, зокрема у становленні демократії, утвердженні підвалин національної єдності. Тридцять років незалежності України створили покоління вільних, упевнених у собі, креативних молодих людей, для яких усвідомлення власної ролі у творенні демократії, збереженні національної ідентичності та мови є пріоритетними. Це покоління народжене у диджиталізованому світі, воно по-іншому репрезентує власні потреби, визначає життєві пріоритети та ставить свої вимоги щодо способу навчання, роботи, вибору матеріальних цінностей.

Однак, важливо не лише те, як покоління незалежних віддзеркалює зміни, але й може продукувати ті цінності та потреби, які утримають цілісний фундамент незалежності української держави. Ключовою потребою є мова, її націєтворчий характер, оскільки, як зазначав О. Потебня «мова – ядро нації». Міцність та владність ролі мови у творенні державної політики, важко переоцінити». Власне, аналіз чинників, які на це впливатимуть, і формує *актуальність нашого дослідження*.

Покоління незалежних людей за своїми поглядами, ідеями, цінностями та мріями помітно вирізняється серед інших демографічних груп. У соціологічних замірах за останні кілька років ідеологічні та регіональні відмінності стають менш вагомими, поступаючись віковому фактору. Молодь, яка народилася і зростала в нових умовах глобального світу та не знала бар'єрів радянського часу, сьогодні задає нові тренди життя, ламає

стереотипи, традиції, формує нові запити. Це – покоління *Незалежності*, домінантами ціннісних кордонів якого є доброта, універсалізм, конформізм та безпека, далі – багатство, стимуляція, самостійність, гедонізм та досягнення.

Згідно з результатами аналітичних досліджень *«особливо виділяється група 16–24 років, які найбільш відкриті до змін та прагнуть самоствердження»* [6, с. 6]. Свобода слова та дії, демократичні погляди та переконання, толерантність у ставленні до всього та до всіх, мовна «гостинність» є очевидними маркерами цього покоління. Зрозумілим є той факт, що молодь орієнтується на прогрес Європейського Союзу, тобто прагне стати людиною - «європейцем», будучи при цьому громадянами і жителями України. Однак, найбільший страх викликає те, що прагнення закордонного світу нівелює цінність істинного патріотичного духу, збереження ідентичності української нації та послаблює «серцевий м'яз» української мови, ставлячи її на рівні з мовою окупантів.

Саме тому, таке намагання української молоді, на наш погляд, має амбівалентний характер, оскільки, з одного боку, творить вільно мислячих людей, а з іншого – знижує значущість тих чинників, які є основою існування української держави.

Історія мовного питання доволі складна, і якби *«Україна побула ще років п'ятдесят у складі Радянського Союзу, то, очевидно, зникла б»* українська мова і *«потуги принизити її, відсутити на задній план в Україні й далі не припиняються»*[8, с. 1]. Україна понад тридцять років тому здобувала свою незалежність, та питання апріорі законного, винятково повноправного функціонування державної української мови, досі лишається відкритим та дискусивним. Варто розуміти, що свідченням життєвості мови є не тільки відповідна їй суспільна статусність, а й активні внутрішні процеси в ній – динамічність граматичної системи, невпинність словотворення, поповнення лексики й фразеології. Невипадково, у 2016 році в інтерв'ю Міністр освіти та науки України С. Квіт відзначив, що *«мова, писемність, освіта – це ті цеглинки, на яких формується національна іден-*

тичність, суспільство, державні інституції. За нинішньої ж агресії росії проти України (зараз – це повномасштабна війна) українська мова – одна з основ державності» [2].

Дуже важко спрогнозувати, яким стане покоління незалежних після війни, чи повернеться воно із терен закордону на територію України (*хотілося б вірити, що так –авт.*), чи усвідомить, скільки крові пролито не за землю, а за український дух та українську мову, чи заговорить російськомовне населення українською, нехай не досконалою, але державною мовою без фраз, що це «не на часі»? Українська мова в усьому світі тепер асоціюється з опором, сміливістю, єдністю та свободою, російська – це мова країни-агресора. Влучно зауважив у своєму Facebook-дописі С. Жадан: *«Історія зараз не просто переписується – вона переписується українською мовою».*

Зважаючи на те, що саме молоде покоління палких та усвідомлено незалежних громадян є підвалинами майбутнього, завданням освітян, зокрема, та кожного громадянина України, загалом, має бути цілеспрямоване переконання, підтримка, мотивація через навчання, спілкування на роботі та в побуті, дописи у соціальних мережах про українську мову як безпековий елемент, як оборонну й наступальну зброю в умовах війни проти країни, як кордон цілісності нашої держави.

Консолідація держави завдяки українській мові усуне велику кількість проблем, питань, дискусій, однак механізми цього процесу вимагають чіткої відповіді на питання про те, як здійснювати такий вплив? Як зазначає дослідник В. Білецький, *«ефективно спрацьовує сила авторитету... влади»* та *«інтелектуальний авторитет»*, тобто *«створення таких умов чи передумов, за яких українською мовою говорити було б просто необхідно, а знати її – корисно для кар'єри, інформаційного обміну, праці на комп'ютері»* [8, с. 4]. Власна державна мова дає кожному громадянину відчуття соціального комфорту та взаємодії, єдності і неподільності, і це потрібно імплементувати і через державну мовну політику, і через індивідуальнісний підхід. Кожна національна мова – універсальна система знань, іс-

тин, зумовлена специфікою психології народу. Мова через лексику не тільки репрезентує об'єктивну чи суб'єктивну картини світу, у сукупності ж – концептуалізує її; це потужний, магістральний компонент національної ідентичності. На жаль, сьогодні ми є свідками того, *«мовно-культурна атмосфера наших міст зробила російську мову мовою пристосування, а українську – мовою протистояння»*[3, с. 68], – зазначила українська мовознавиця, фахівчиня з онамастики Л. Масенко. Посутньо, це свідчення того, що совковий рудимент перцепції української мови як вторинної, менш престижної, ніж російської, ще досі не повністю викорінений з масової свідомості українців (особливо тих, хто проживає у великих містах-мільйонниках). Проте варто також констатувати той позитивний факт, що воєнні події в Україні внесли певні позитивні зрушення, *«відкоректували»* у свідомості українців значення та роль рідної мови. *«Велика кількість щирих людей з окупованих територій, які воювали поруч зі мною у 2014–2015 рр., ставали україномовними на моїх очах. Хоча це було непросто. Але здорова людина опановувала рідну мову, перетворювала її на знаряддя захисту і зброю. Чимало вояків зрозуміли, що українська книжка часом ефективніша від автомата, який стріляє у ворога»* [1], – констатує Марко Мельник, доброволець батальйону “Азов” (2014–2015), видавець. Мова – духовний організм. Ми повинні чітко засвоїти, що тільки єдина спільна мова є основним фактором збереження стабільності в країні. Лише та держава, що має єдину мову і культуру, сміло може претендувати на гармонійний розвиток та збереження своєї державности. Втрата чіткої позиції мови, масовий білінгвізм, можуть слугувати, у невтішній перспективі, зникненню цілого народу, бо нація живе доти, допоки розмовляє своєю рідною мовою.

Боротьба українського народу за свою територію та незалежність у війні проти росії розставила на свої місця сумніви та вагання *«не на часі»*, *«яка різниця»* та інше. *«І відчайдушні надії на «народжених вже у Незалежній Україні» можуть бути лише красивою тезою наївних. Метафорою до якої може бути*

хіба чудодійний еліксир. Тому, схоже за відчуттями, гуля на нозі в українців, значно важча, ніж у західних сусідів», – аналізує журналіст Володимир Молодій [4]. Очевидно, що покоління істинно незалежних формується на тлі війни зараз, після 24 лютого 2022 року, покоління, омите кров'ю тисячами сміливих людей, покоління, яке знатиме ціну правди, ціну мови та ціну життя на власній землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИЙ ДЖЕРЕЛ:

1. Коваль Р. Мова – наша зброя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://markobook.com/mova-nasha-zbroya/>
2. Костюк Б. Без української мови не може бути України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27566910.html>
3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 244 с.
4. Молодій В. Радянська молодь – покоління Незалежності [Електронний ресурс]. ZAHID.net, 2020. Режим доступу: https://zahid.net/radianska_molod_pokolinnya_nezalezhnosti_n1497192.
5. Оснач С. Мовна складова гібридної війни [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://language-policy.info/2015/06/serhij-osnach-movna-skladova-hibrydnoji-vijny/>
6. Покоління незалежності: цінності та мотивації [Електронний ресурс]. Соціологічна група «Рейтинг» (Rating Group Ukraine). Режим доступу: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pokolenie_nezavisimosti_cennosti_i_motivacii.html.
7. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. Київ: 2012. 232 с.
8. Юшук І. Українська мова в ХХІ столітті: проблеми стану й проблеми статусу. Інтерв'ю з професором Київського міжнародного університету, кандидатом філологічних наук, заслуженим діячем науки і техніки України Іваном Юшуком. Дивослово. 2010. № 8. С. 32–37.